

Ohjeita diktaattorille

PEKKA WAHLSTEDT

Eikö diktaattorien aika ole ainakin länsimaissa ohi ja tällaisen kirjan kirjoittaminen turha hanke? Nykyihminen on koulutettu ja kriittinen, yksilöitynyt ja tietoinen valinnoistaan. Diktaattorit ja totalitarismi taas vetoavat yksinkertaisiin ja tietämättömiin ihmisiin, jotka etsivät diktaattorista isäntäkorviketta ja totalitarismista turvaa muutuvassa ja ikäviä yllätyksiä vilisevässä maailmassa.

Diktaattorin käsikirjan tekijät viittaavat evoluutiopsykologian huomioon, että huolimatta korkeasta koulutuksesta ja älykyydestä ihminen biologisena olentona elää vielä viidakossa vaistojen ja tunteiden ohjaamisen esi-isänsä tavoin. Ja diktaattoriksi aikovan on osattava vedota juuri tähän ihmisen tiedottomaan olemuspuoleen.

Diktaattorin käsikirja sisältää paitsi kaikki vanhat ja hyväksi havaitut keinot manipuloida ihmisiä myös arsenaalin tuoreita huiputuskonsteja, jotka toimivat tehokkaasti uudessa modernin teknologian, netin ja median luomassa ympäristössä.

Ihmisen piilotajuinen viidakomielmi ei pyri neutraaliin totuuteen vaan kaikki mikä edistää hengissä säilymistä käy. Puolueellinen mieli suosii tuttua ja turvallista, kaihtaa vierasta ja tuntematonta ja vetää tiukan

rajan meidän ja muiden välille.

Mikään ei tarjoakaan diktaattorille parempaa tilaisuutta päästä valtaan kuin yllättävä ja tuhoisa kriisi. Ihmiset luopuvat kriisin kohdatessaan vapaudesta ja itsenäisyydestään ja samastuvat ja sulautuvat diktaattorin johtamaan ryhmään. Siksi kannattaa maalaila uhkakuvia, vaikka kriisiä ei olisikaan tulossa, koska mitä pelottavampi uhkakuva, sitä enemmän ihmiset antavat diktaattorin hallita ja määräillä itseään. Sodan julistaminen terrorismia vastaan on viimeisin arkkiesimerkki tästä.

Internet on diktaattorin kaitevin ja tehokkain propagandan levittämisen väline. Jo natsit tajusivat ja osasivat hyödyntää lehdistöä ja vasta keksittyä mutta joka kotiin hankittua radiota. Netissä ei riitäkään, että diktaattorilla on oma kotisivu tai Facebook-sivu. Niiden lisäksi menestyvä diktaattori tarvitsee Twitter-tilin, kuvanjako-tilin, Vimeo- ja Youtube-videotilit, blogeja eri verkkolehden sivuilla – päämääränä on, että diktaattorin näkee pakostakin kaikkialla saman logon ja iskulauseen säestämänä. Näin ihmiset eri puolilla uskovat, että diktaattori on kaikkien rakastama isä aurinkoinen ja siksi hänen ja hänen aatteensa on pakko olla paras ja oikea.

Olli-Pekka Vainio & Katleena Korteso
Diktaattorin käsikirja
Tavoitteena maailmanherrsuo
Talentum, 2013

Jokaisella diktaattorilla pitääkin olla omat ”juutalaisensa”, joiden kontrolle voi panna kaiken pahan ja negatiivisen. Diktaattorille vastakkainasettelut eivät ole ohi, päinvastoin – mitä tummemmilla väreillä maalaat vihollisesi, sitä kirkkaamman sädekehän loihdit itsesi ympärille.

Diktaattorin kielen ja väitteiden perusteluineen on oltava epämääräistä ja laajaa. Näin hän voi aina vaikean paikan tullessa todeta, että hän väittikin aivan muuta kuin vastustaja on tulkinnut. Väitteitä kannattaa myös värittää negatiivisilla tai positiivisilla tunteilla, koska ihmisiin vetoaa enemmän se, miten asiat ilmaistaan, kuin se, mitä varsinaisesti sanotaan. Tarpeen tullen sanoja voi keksiä myös itse, mistä tuorein ja tunnetuin esimerkki on Timo Soinin ilmaus ”jytty”.

Diktaattorin käsikirjasta löytyy paljon muutakin käyttökelpoista, eikä se häpeä vähääkään edes Machiavellin kuuluisan *Ruhtinaan* rinnalla. Tosin omaa puolueettomuuttaan va-

kuuttelevat kirjoittajat tulevat huomaamattaan paljastaneeksi omat intressinsä, koska he toistavat kautta kirjan joitain konkreettisia tapauksia – eritoten Helsingin Guggenheim-hanketta ja Obaman vaalityötä – yksinomaan retorisina ja huonoina esimerkkeinä niin, että

asioihin vähemmän perehtynyt lukija saa niistä pelkästään negatiivisen kuvan.

Tietysti herää myös kysymys, miksi kukaan täysijärkinen kirjoittaa kirjan auttaakseen diktaattorin valtaan? Kirjan tyyli tarjoaa vastauksen: kirja on kirjoitettu ironiseen ja liiotte-

levaan tyyliin, ja näin se arvostelee diktaattorin urasta haaveilevaa ja pakottaa tämän pohtimaan pyrkimystensä eettistä pohjaa. Kirjaan kannattaakin tarttua myös niiden, jotka haluavat paljastaa uusien diktaattorikandidaattien metkut ja estää näiden vallankaappausyritykset.

Yhteiskunnan järjestelmäparadokseja luhmannilaisittain

ARJA KILPELÄINEN

Saksalaisen sosiologi Niklas Luhmannin monisyinen teoreettinen ajattelu yhteiskunnan järjestelmästä ei ole ainaakaan toistaiseksi vallannut isoa osaa suomalaisessa tiedemaailmassa. Luhmannin vaihteellisesti avautuva systeemiteoreettinen ajattelu keskusettomasta, osajärjestelmästä muodostuvasta yhteiskunnasta ei päästä lukijaa helpolla, mutta kunhan käsitteelliset lähtökohdat ovat kirjastuneet, Luhmannin itsensä esiin tuoma toive teorian soveltavasta käytöstä alkaa elää. Janne Jalava jatkaa toimittamallaan teoksella väitöskirjassaan toteutunutta luhmannilaisuuden tutkimusta, tiedostamista ja tunnetuksi tekemistä.

Luhmannin teoreettinen lähestymistapa avaa mahdollisuuksia teorian soveltamiseen, mutta ei sovellu sellaisenaan käytettäväksi tulkittaessa yhteiskunnallisia ilmiöitä ja muutoksia. Teoksen kunnianhimoisena pyrkimyksenä on osoittaa, että

luhmannilaisuuden julkituomat käsitteet toimivat myös empiirisen tutkimuksen välineenä ja että teoria mahdollistaa myös mikrotason ilmiöiden kriittisen tarkastelun moninaisessa yhteiskunnassa.

Artikkelikokoelman alkuosan tavoitteena on ottaa luhmannilaisen systeemiteoreettisen ajattelun peruskäsitteet haltuun. Luhmannilaisuudessa tutut käsitteet saavat uusia sisältöjä, mikä voi aiheuttaa hämmennystä. Esimerkiksi ilmiön intentionaalisuus kiinnittyy aktiiviseen tietoisuuteen, omaan toimintaan ja ajallisuuteen, toiminnalla syntyvään järjestykseen, eron tekemiseen. Kommunikaatio luhmannilaisittain on informaatiota, välittämistä ja ymmärtämistä toistuvina prosesseina, siis toimintaa. Toisaalta tutujen käsitteiden uudenlainen tulkinta tuottaa oman vaateensa teorian sisäistämiseen.

Risto Eräsaari kietoo mielenkiintoisesti teoreettisuuden il-

Janne Jalava (toim.)
Yhteiskunnan järjestelmät
Niklas Luhmannin ajattelu
Gaudeamus, 2013

miötasoiseen tarkasteluun, jossa yksinkertaistamisen sijasta yhteiskunnan moninaisuutta kootaan kokonaisuuksiksi. Arjen kokemuksia havainnoitaessa rakennetaan ja konkretisoidaan ympäröivää yhteiskuntaa. Ongelmilla on aina ilmiönsä ja päinvastoin, mutta kiinnostavaa on ilmiön muoto, ei itse ongelma sinänsä. Siten teoria pureutuu yhteiskunnan muutoksiin ja luo välineitä kehystää arkea. Näin ollen ytimessä on eron tekeminen kussakin systeemissä itsessään, mutta myös systeemin ja ympäristön moninaisissa suhteissa. Taloussysteemi on ehkä yksi helpoimmin tarkasteltavista systeemeistä luhmannilaisessa ajattelussa, sillä talouden määrittelystä on kohtuullisen yhteineväinen ymmärrys. Systeemin